

Αν δεν απαλλαγούμε από τα πάθη, Θεό δεν γνωρίζουμε

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1HBvvUe>]

Αν ο πρωταρχικός στόχος της θεολογίας είναι η γνώση του Θεού, δηλαδή η θεογνωσία, και αν η θεογνωσία προκύπτει ως συνέπεια της αγαπητικής κοινωνίας Θεού και ανθρώπου, ο ησυχασμός με την ησυχία ως πρακτικό μέσο αλλά και ως καρπός θεογνωσίας βεβαιώνει μεταθεολογικά την αυθεντικότητα της θεογνωσίας. Τα δόγματα έχουν απροσμέτρητο βάθος, γράφει ο καθηγητής του ησυχασμού όσιος Ιωάννης της Κλίμακος. Ο νους του ησυχαστού εκτείνεται σε αυτά χωρίς κίνδυνο. Η προσέγγισή τους όμως χωρίς προηγούμενη απαλλαγή από τα πάθη, είναι επικίνδυνος[23].

Τον κίνδυνο αυτόν είχε επισημάνει και ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος λέγοντας: «Ου παντός το περί Θεού φιλοσοφείν... ότι των εξητασμένων και διαβεβηκότων εν θεωρία, και προ τούτων και ψυχήν και σώμα κεκεθαρμένων η καθαιρομένων το μετριώτατον. Μη καθαρῷ γαρ άπτεσθαι καθαρῷ τυχόν ουδέ ασφαλές»[24]. Η θεολογία προϋποθέτει καθαρότητα σχέσεως και κοινωνίας με τον ενυπόστατο Λόγο του Θεού. Όταν οι αισθήσεις δεν έχουν καθαρθεί και ενωθεί με τον Θεό, επισημαίνει και ο όσιος Ιωάννης της Κλίμακος, «χαλεπόν το περί Θεού διαλέγεσθαι». Όποιος θεολογεί σε τέτοια κατάσταση, «στοχαστικῶς αποφθέγγεται»[25]. Προϋπόθεση, αλλά και αυθεντική κατάσταση θεολογίας είναι η ησυχία. Και η θεολογία ως κατάσταση βιώνεται στην νοερά ησυχία η στην ησυχία της καρδιάς.

Ο «πνευματικός άνθρωπος», γράφει ο Απόστολος Παύλος, «κρίνει μεν πάντα, αυτός δε υπ' ουδενός ανακρίνεται», γιατί έχει «νουν Χριστού»[26]. Η νοερά ησυχία

καθιστά διαφανή τον νου του ασκητή και επιτρέπει την οικείωση του νου του Χριστού. Με το χάρισμα αυτό, που λειτουργεί μέσα στο σώμα του Χριστού, στην Εκκλησία, μαρτυρεί ο εμπειρικός θεολόγος με καταφατικό τρόπο, αλλά και με τον πάντοτε σχετικό ανθρώπινο λόγο την υπερβατική αλήθεια του Πνεύματος.

Είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό ότι στον *Περί ησυχίας* λόγο του ο όσιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος περιορίζεται σχεδόν εξολοκλήρου στην υπόμνηση περιπτώσεων ανθρώπων, που είχαν προσηλωθεί σε πρόσωπα ή καταστάσεις παραμερίζοντας πλήρως τις ανθρώπινες σχέσεις και ανάγκες τους. Έτσι αναφέρει την πρωτομάρτυρα Θέκλα, η οποία εγκατέλειψε τα πάντα και ξέχασε και τις σωματικές της ακόμα ανάγκες, για να προσηλωθεί στον Απόστολο Παύλο. Υπενθυμίζει την περίπτωση των τριών μαθητών που ανέβηκαν με τον Χριστό στο Θαβώρ και έζησαν την έκπληξη της Μεταμορφώσεώς του, την έκπληξη των Αποστόλων που βρίσκονταν κλειδωμένοι «δια τον φόβον των Ιουδαίων» και είδαν τον αναστάντα Διδάσκαλό τους κ.α.

Τα παραδείγματα αυτά, λέει, δεν πρέπει μόνο να τα συλλογίζεται ως αφηγήσεις ο ησυχαστής, αλλά και να τα βλέπει να πραγματοποιούνται στον εαυτό του. Αν δεν συμβαίνει αυτό, αλλά ο ησυχαστής απομακρύνεται από τις εντολές και παύει να ασκεί σωματικά έργα, χωρίς να γνωρίζει να εργάζεται πνευματικά, μένει αργός στις δύο περιοχές και αμαρτάνει. Όποιος γνωρίζει καλά την πνευματική εργασία, δεν εμποδίζεται από αυτήν στην σωματική εκπλήρωση των πρακτικών εντολών, αλλά μάλλον διευκολύνεται. Όποιος όμως περιορίζεται μόνο στην άσκηση, αν συμβεί να την σταματήσει, δεν μπορεί να εργαστεί πνευματικά[27].

Την ουσιαστική διαφοροποίηση της θεωρητικής γνώσεως του Θεού από την εμπειρική θεογνωσία εφαρμόζει ο άγιος Γρηγόριος Παλαμάς με την χρησιμοποίηση των όρων θεολογία και θεοπτία. Τόσο απέχει, λέει ο άγιος Γρηγόριος, η θεολογία από την θεοπτία που πραγματοποιείται μέσα στο φως, όσο η γνώση κάποιου πράγματος από την απόκτησή του. Άλλο είναι να μιλάει κάποιος για τον Θεό, και άλλο να έρχεται σε κοινωνία μαζί του. Η θεολογία χρειάζεται τον προφορικό λόγο ή ακόμα και την τέχνη του λόγου, όπως και την χρήση λογικών συλλογισμών, όταν κάποιος θέλει να μεταδώσει και στους άλλους την γνώση του. Αυτό μπορούν να το κάνουν και άνθρωποι με κοσμική σοφία, ακόμα και χωρίς ψυχική καθαρότητα. Να αποκτήσει όμως κάποιος μέσα του τον Θεό και να ανακραθεί με το καθαρότατο φως του, όσο μπορεί να γίνει αυτό για την ανθρώπινη φύση, είναι αδύνατο, αν, εκτός από την κάθαρση που πραγματοποιείται με την άσκηση των αρετών, δεν βγει έξω από τον εαυτό του, η μάλλον, αν δεν ξεπεράσει τον εαυτό του[28].

Ο εκστατικός αυτός χαρακτήρας της θεογνωσίας συντονίζεται απόλυτα με τον εκστατικό χαρακτήρα της χριστιανικής ανθρωπολογίας. Ο άνθρωπος δεν

καταξιώνεται πραγματικά, αν δεν ξεπεράσει αυτό που είναι. Ο άνθρωπος δεν δημιουργήθηκε από τον Θεό για να παραμείνει αυτό που είναι, αλλά για να γίνει κάτι που δεν είναι. Δημιουργήθηκε άνθρωπος κατά φύση, για να γίνει θεός κατά χάρη. Το «καθ'ομοίωσιν» Θεού αποτελεί την εκστατική παράμετρο, που δόθηκε εκ κατασκευής στην φύση του για την πραγματοποίηση του σκοπού της υπάρξεώς του.

Η δυνατότητα της εκστατικής υπερβάσεως της φύσεως υπάρχει μέσα στην ανθρώπινη φύση. Αυτό δηλώνει ο εικονικός χαρακτήρας της. Η ανθρώπινη φύση είναι εικονική («κατ'εικόνα»). Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν είναι πραγματική. Αντίθετα μάλιστα σημαίνει ότι είναι όντως πραγματική και δυναμική· ακριβέστερα σημαίνει ότι είναι προσωπική· ότι δηλαδή η πραγματικότητά της, η αλήθειά της, βρίσκεται σε άμεση αναφορά και σχέση με το αρχέτυπό της, που βρίσκεται πέρα από την σχετικότητά της. Η αλήθεια της ανθρωπίνης φύσεως είναι υπερβατική. Συνδέεται με το όντως Ον που εικονίζει.

[Συνεχίζεται]

23. Βλ.Ιω. Σιναΐτου, *Κλίμαξ* 27, 9, PG 88,1097C.

24. Βλ. Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος* 27(Θεολογικός 1) ,7, PG 36,13D.

25. Βλ.Ιω. Σιναΐτου, *Κλίμαξ* 30,12-13, PG 88,1157C.

26. Βλ. *Α'Κορ.* 2,15.

27. Βλ. Συμεών Νέου Θεολόγου, *Ηθικά* 15,94 κ.ε., *ο.π.*, σ. 450 κ.ε.

28. Βλ. Γρηγορίου Παλαμά, *Υπέρ των ιερών ησυχάζόντων* 1,3,42, εκδ. Π. Χρήστου, *Γρηγορίου του Παλαμά, Συγγράμματα*, τομ. 1, Θεσσαλονίκη 1962, σ.453.